

**KREDITNA POLITIKA POSLOVNIH BANAKA U FUNKCIJI
UČINKOVITE MULTIPLIKACIJE KREDITA I DEPOZITA***

**CREDIT POLICY OF BUSINESS BANKS IN THE FUNCTION OF A
MORE EFFICIENT MULTIPLICATION OF CREDITS AND DEPOSITS**

ABSTRACT

The paper defines the term and analyses the main features of credit and deposit multiplication as a process in which banks create ulterior deposits by granting credits to their deponents. Good knowledge of relevant external and internal factors of multiplication, the most important being the credit policy, is the basis for the determination and execution of an efficient multiplication in any bank. In the last couple of years, the placement policy of Croatian banks has mainly been oriented to granting credits for the population. In that way the banks have successfully realized their short-term goals since they raised the quality of their assets and realized an extremely interesting profit while regularly keeping their liquidity. The author suggests changes in the credit policy in the sense of a stronger crediting of companies in order to increase the positive effects of credit and deposit multiplication, i.e. the strengthening of the financial and crediting potential and an additional profit, which should be long-term goals of the business policy of Croatian banks.

JEL: G21

Key words: deposit, credit, credit and deposit multiplication, credit policy

1. Uvod

Poslovne banke prikupljaju depozite od fizičkih i pravnih osoba u zemlji i u inozemstvu te pribavljaju kreditna sredstva od domaćih i stranih banaka da bi ih zajedno s vlastitim izvorima, po odbitku obvezne pričuve i pričuve likvidnosti, usmjeravale najvećim dijelom u kreditne plasmane, ali i u obliku depozita kod inozemnih banaka, u kupovinu vlasničkih i dužničkih vrijednosnih papira te u svoj materijalni razvoj za kupnju opreme, poslovnih prostora, informatičke tehnologije itd.

U svom poslovanju banke se trebaju strogo pridržavati temeljnih načela poslovanja: sigurnost, likvidnost i profitabilnost. To znači da sredstva ulažu (a) u kredite klijentima koji će ih uredno vraćati u rokovima dospijeća i ne prijeti im opasnost stečaja ili likvidacije, (b) u takve oblike plasmana (kredit, dužnički vrijednosni papiri i sl.) koji se

---

* redoviti profesor, Ekonomski fakultet Rijeka

*Ovaj rad je dio istraživanja u okviru projekta «Strategija ekonomsko-socijalnih odnosa hrvatskog društva» kojeg je nosilac istraživački tim na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci. Projekt br. 01-0000000-1264 sufinanciran je od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.

Članak primljen u uredništvo: 22.09.2007.

bez gubitaka mogu u kratkom roku unovčiti te (c) u plasmane na kojima se ostvaruje zarada na razlici između aktivnih i pasivnih kamatnih stopa.

Osim toga svaka banka nastoji trajno povećavati svoj financijski potencijal kao izvor za nove plasmane i povećanje tržišnog udjela u uvjetima oštre konkurencije drugih banaka.

U ovom su radu: (1) prikazana osnovna obilježja multiplikacije kredita i depozita, (2) ukazano je na temeljne postavke kreditne politike banaka usmjerene učinkovitoj multiplikaciji, (3) analizirana je kreditna politika hrvatskih banaka zadnjih nekoliko godina, (4) predložene su promjene kreditne politike i naposljetku, (5) u zaključku se rezimiraju rezultati istraživanja.

2. Multiplikacija kredita i depozita

Multiplikacijom kredita i depozita banka kreira dodatne depozite i time stvara izvore sredstava za nove kredite. Poznavanje osnovnih obilježja multiplikacije kao i čimbenika koji taj proces pospješuju podloga je banci za utvrđivanje i provođenje odgovarajuće poslovne politike usmjerene jačanju ukupnih izvora i profitabilnosti poslovanja (Jurman, 2007.).

2.1. Pojam i osnovna obilježja multiplikacije kredita i depozita

Financijski potencijal čine ukupni izvori, odnosno zbroj svih pozicija u pasivi bilance banke. To su: (a) vlastiti izvori koji obuhvaćaju dionički kapital, zadržanu dobit i razne oblike rezervi, (b) prikupljeni depoziti bez obzira na namjenu te (c) sredstva pribavljena u zemlji i u inozemstvu i to uzimanjem kredita ili izdavanjem vrijednosnih papira. Sredstva mogu biti kratkoročna ili dugoročna, u kunama ili u stranim valutama i to od domaćih ili stranih fizičkih i pravnih osoba. Prikupljena i pribavljena sredstva, po odbitku obvezne pričuve i pričuve likvidnosti, zajedno s vlastitim izvorima čine **kreditni potencijal** i to je svota koju banka može uložiti u razne vrste kredita i druge oblike plasmana.

Financijski i kreditni potencijal promatra su u jednom trenutku, međutim poslovanje pojedine banke i bankovnog sustava kao cjeline potrebno je sagledavati dinamički u određenom vremenu. U tom sagledavanju valja ukazati na činjenicu da se novčana sredstva klijenata uključuju u depozitni sustav banke s kojom klijenti sklope ugovor. Klijenti slobodno raspoložu svojim sredstvima i ako plaćaju obveze u korist drugih klijenata čiji se žiro-računi uključuju u depozitni sustav iste banke, tada za tu banku nema odljeva sredstava, te se njezin financijski i kreditni potencijal ne mijenjaju. Ako klijenti banke podižu gotovinu, plaćaju obveze državi ili izvršavaju naloge u korist klijenata drugih banaka, dolazi do smanjenja depozita u matičnoj banci, kao i smanjenja njezinog financijskog i kreditnog potencijala.

Banke odobravaju razne vrste kredita, ali u osnovi se to svodi na kredite koji se koriste tako da banka iznos odobrenog kredita doznačuje na žiro-račun klijenta, npr. kratkoročni kredit, te na kredite koji se koriste tako da banka plaća naloge zajmotražitelja u korist drugog klijenta koji je izvršio uslugu ili isporučio opremu korisniku kredita, npr. investicijski kredit. Bez obzira na način korištenja, sva sredstva koja je banka tako plasirala na jedan ili više žiro-računa, pod pretpostavkom da se ti žiro-računi uključuju u depozitni sustav iste banke, znače automatsko povećanje depozita i financijskog potencijala banke. Iz toga proizlazi da banka davanjem kredita povećava svoje depozite. **Proces odobravanja kredita koji rezultira kreiranjem (stvaranjem) dodatnih depozita naziva se kreditna multiplikacija.**

Kreditna multiplikacija može se analizirati s motrišta bankovnog sustava kao cjeline ili s motrišta pojedine banke. U prvom slučaju je riječ o **makromultiplikaciji**, a u drugom

slučaju o **mikromultiplikaciji**. Budući da se u praksi kreditna politika utvrđuje i provodi u svakoj banci pojedinačno na primjeru će se analizirati obilježja mikromultiplikacije kredita i depozita.

Ako se pretpostavi da je poslovni sustav banke u ravnoteži, zato što je njezin kreditni potencijal u cijelosti iskorišten i banka nema slobodnih sredstava za odobravanje novih kredita, tada poremećaj može prouzročiti:

(a) dodatni priljev sredstava od središnje banke (kredit za likvidnost, eskont vrijednosnih papira, prodaja deviza središnjoj banci i sl.);

(b) dodatni priljev sredstava klijentima banke iz depozitnog sustava drugih banaka ili priljev sredstava korisnicima državnog proračuna (zdravstvo, školstvo itd.);

(c) izmjena propisa o visini obvezne pričuve;

(d) dodatni priljev (uplate) sredstava od stanovništva ili

(e) neki drugi činitelj, bez obzira radi li se o priljevu ili odljevu sredstava odnosno većoj ili manjoj imobilizaciji sredstava kod središnje banke prouzročenoj izmjenom propisa.

Ako je npr. poremećaj nastao dodatnim priljevom (povećanjem) depozita na račun klijenta banke u svoti 1.000 kuna i pod pretpostavkom da je obvezna pričuva 17% ($r_1=0,17$), pričuva likvidnosti banke 1% ($r_2=0,01$) i da se od odobrenih kredita približno 40% odljeva iz banke putem transfera u gotov novac, kupovine deviza od središnje banke, kupovine državnih vrijednosnih papira, za plaćanje obveza državi ili klijentima koji sredstva drže u drugim bankama i sl., a približno 60% ($h=0,60$) od odobrenih kredita služi za obavljanje transakcija između klijenata iste banke, tada će dodatni priljev prouzročiti odgovarajuće promjene na bilanci poslovne banke.

1) Priljev klijentu «A» - deponentu banke u svoti 1.000,00 kuna

Bilanca banke (1)

Aktiva		Pasiva	
Žiro-račun	1.000,00	Depozit «A»	1.000,00

2) Banka će na svotu dodatnog depozita u visini 1.000,00 obračunati obveznu pričuvu po stopi koju propisuje središnja banka, u 2007. godini to je 17%, i pričuvu likvidnosti po stopi koju temeljem iskustva utvrđuje svaka banka za sebe, u primjeru je pretpostavljeno 1%. Također je pretpostavljeno da se pričuve izdvajaju sa žiro-računa na poseban račun i da su sredstva na taj način imobilizirana.

Bilanca banke (2)

Aktiva		Pasiva	
Žiro-račun	820,00	Depozit «A»	1.000,00
Pričuve	180,00		
Ukupna aktiva	1.000,00	Ukupna pasiva	1.000,00

3) Neiskorišteni kreditni potencijal, kao razlika između financijskog potencijala i pričuve, je 820,00 i vidljiv je iz stanja na žiro-računu. Banka će odobriti kredit klijentu

«B», a sredstva doznačiti internim nalogom na njegov žiro-račun koji se vodi u depozitnom sustavu promatrane, odnosno matične banke.

Bilanca banke (3)

Aktiva		Pasiva	
Žiro-račun	820,00	Depozit «A»	1.000,00
Pričuve	180,00	Depozit «B»	820,00
Kredit «B»	820,00		
Ukupna aktiva	1.820,00	Ukupna pasiva	1.820,00

Financijski potencijal banke povećan je na 1.820,00 kao rezultat odobrenja kredita svom klijentu, a kreditni potencijal u iznosu 820,00 kuna ostao je nepromijenjen: ukupna pasiva (1.820,00) minus pričuve (180,00) minus krediti (820,00) jednako je 820,00.

4) Klijent «B» koristit će sredstva iz dobivenog kredita sukladno svojim potrebama i u primjeru je pretpostavljeno da će 40% ili 328,00 kuna namijeniti za plaćanje obveza izvan depozitnog sustava banke što će prouzročiti ne samo smanjenje depozita «B» već i odljev likvidnih sredstava banke te smanjenje bilance banke, a sa 60% ili 492,00 kuna izvršit će plaćanje svojih obveza prema klijentu «C» unutar depozitnog sustava banke.

Bilanca banke (4)

Aktiva		Pasiva	
Žiro-račun	492,00	Depozit «A»	1.000,00
Pričuve	180,00	Depozit «B»	0,00
Kredit «B»	820,00	Depozit «C»	492,00
Ukupna aktiva	1.492,00	Ukupna pasiva	1.492,00

5) Banka će na dodatni depozit «C» u svoti od 492,00 kuna obračunati obveznu pričuvu (17%) i pričuvu likvidnosti (1%) te sredstva u iznosu 88,56 kuna izdvojiti sa žiro-računa na poseban račun pričuva.

Bilanca banke (5)

Aktiva		Pasiva	
Žiro-račun	403,44	Depozit «A»	1.000,00
Pričuve	268,56	Depozit «B»	0,00
Kredit «B»	820,00	Depozit «C»	492,00
Ukupna aktiva	1.492,00	Ukupna pasiva	1.492,00

6) Neiskorišteni kreditni potencijal je 403,44 kuna i banka će ga upotrijebiti za odobrenje kredita svojim klijentima koji će sredstva koristiti za plaćanje obveza izvan depozitnog sustava, a dijelom za plaćanja prema poslovnim partnerima koji sredstva drže kod iste banke. Banka će nastaviti odobravanje kredita, a proces multiplikacije kredita i depozita nastaviti će se na način kako je prikazano u tablici 1.

Tablica 1.

Proces mikromultiplikacije kredita i depozita

Redni broj koraka	Depoziti	Pričuve (0,17 + 0,01)	Krediti (0,82)	Odljev iz banke (0,40)
1.	1.000,00	180,00	820,00	328,00
2.	492,00	88,56	403,44	161,38
3.	242,06	43,57	198,49	79,40
4.	119,09	21,44	97,65	39,06
5.	58,59	10,55	48,04	19,22
.	.	.	.	.
.	.	.	.	.
Ukupno	1.968,50	354,33	1.614,17	645,67

Iz podataka u tablici proizlazi:

- da se u prvom i svakom idućem koraku multiplikacije od inicijalnog, odnosno dodatno kreiranog depozita izdvajaju obvezna pričuva i pričuva likvidnosti, a preostali iznos sredstava služi za odobravanje kredita bančnim klijentima;

- proces daljnjeg odobravanja dodatnih kredita i kreiranje dodatnih depozita (multiplikacija) nastavlja se sve dok se 1.000 kuna inicijalnog depozita u cijelosti ne transformira u obveznu pričuvu, pričuvu likvidnosti, izdvajanje u gotovinu i izvan depozitnog sustava banke (1.000 = 354,33 + 645,67);

- da će banka nakon završetka procesa multiplikacije imati ukupne dodatne depozite, zajedno s inicijalnim, 1.968,50 kuna koji su poslužili za kreiranje ukupnih kredita u visini 1.614,17 kuna, obvezne pričuve i pričuve likvidnosti u visini 354,33 kuna (1.968,50 = 1.614,17 + 354,33) te

- da je kreditnom multiplikacijom banka omogućila da se od 1.614,17 kuna novih kredita "izdvoji" 40%, a što iznosi 645,67 kuna, u gotov novac i druge namjene i ta se sredstva ne uključuju u depozitni sustav banke.

Pritom treba naglasiti da bi multiplikacija bila odmah prekinuta ako bi bilo koji korisnik kredita dobivena sredstva u cijelosti upotrijebio za plaćanja izvan depozitnog sustava banke.

Na temelju opisanog procesa multiplikacije i podataka u tablici 1 mogu se formulirati relacije pomoću kojih se izračunavaju multiplikatori depozita i kredita (Simpson, 1976., Dimitrijević, 1981., Čirović, 1982.).

Depozitni multiplikator (Md) jednak je:

$$Md = \frac{1}{1 - z}$$

gdje je:

Md - depozitni multiplikator

r_1 - stopa obvezne pričuve

r_2 - stopa pričuve likvidnosti

h - relativni dio (postotak) danih kredita koji se vraća u depozitni sustav banke

$z = (1 - r_1 - r_2) \times h$

z je stopa obnavljanja sredstava koja pokazuje koji će se dio danih kredita ponovno iskoristiti za odobravanje novih, dodatnih kredita

Iz podataka u tablici 1 proizlazi da je depozitni multiplikator:

$$Md = \frac{1}{1 - z} = \frac{1}{1 - (1 - r_1 - r_2) \times h} = \frac{1}{1 - (1 - 0,17 - 0,01) \times 0,60} = \frac{1}{1 - 0,492}$$

$$Md = 1,96850$$

Izračunani depozitni multiplikator 1,96850 znači da inicijalnim priljevom u iznosu od jedne novčane jedinice banka multiplikacijom stvara dodatnih 0,96850 jedinica depozita, što potvrđuje i primjer u tablici 1 gdje banka impulsom od inicijalnog depozita u svoti 1.000 kuna stvara dodatnih 968,50 kuna, tako da su ukupni depoziti na kraju procesa multiplikacije 1.968,50 kuna.

Uzimajući u obzir da od depozita treba prvo oduzeti obveznu pričuvu i pričuvu likvidnosti, **kreditni multiplikator (Mk)** (Dimitrijević, 1981., Simpson, 1976.) izračunava se pomoću sljedeće relacije:

$$Mk = Md \times (1 - r_1 - r_2)$$

Kreditni multiplikator za primjer u tablici 1 jednak je:

$$Mk = 1,96850 \times (1 - 0,17 - 0,01) = 1,96850 \times 0,82 = 1,61417$$

Kreditni multiplikator 1,61417 znači da inicijalni depozitni impuls u visini jedne novčane jedinice omogućava da se multiplikacijom depozita i kredita stvori novih 1,61417 novčanih jedinica kredita što u primjeru iz tablice 1 znači da na temelju inicijalnog depozita u svoti 1.000 kuna banka može odobriti 1.614,17 kuna kredita.

Iz relacija za izračunavanje depozitnog i kreditnog multiplikatora proizlazi:

- **da depozitni multiplikator pokazuje maksimalnu mogućnost rasta financijskog potencijala banke kao rezultat inicijalnog povećanja depozita u visini jedne novčane jedinice te**

- **da kreditni multiplikator pokazuje mogućnost rasta kreditnog potencijala banke zasnovanu isto tako na inicijalnom povećanju depozita od jedne novčane jedinice.** Pri tom je, naravno, kreditni potencijal manji od financijskog za odgovarajući dio obvezne pričuve i pričuve likvidnosti banke.

Iz primjera u tablici 1 kao i izračunatih multiplikatora proizlazi:

- da banka u svom poslovnom sustavu samostalno kreira depozitni novac odobravanjem kredita;

- da su prirodna ograničenja tog procesa brzina multiplikacije (transformacija novca iz depozita u kredit i ponovno u depozit) kao i stupanj odljeva sredstava klijenata u gotovinu ili u druge namjene izvan depozitnog sustava banke;

- da središnja banka propisivanjem visine obvezne pričuve i eventualno mogućnosti rasta kredita može proces multiplikacije ograničiti te

- da središnja banka svojom politikom odobravanja kredita, kupovinom i prodajom vrijednosnih papira i deviznih sredstava može davati pozitivne, ali i negativne impulse multiplikaciji kredita i depozita te na taj način regulirati količinu novca u opticaju.

2.2. Multiplikacija i profitabilnost banke

Multiplikacijom banka kreira dodatne depozite koji čine osnovu za odobravanje novih kredita. Obračunavajući aktivnu kamatu na povećane kredite i pasivnu kamatu na dodatne depozite, radi znatno većih aktivnih kamatnih stopa u odnosu na pasivne kamatne stope, banka će ostvarivati povećanu zaradu. Ostvarena zarada bit će značajno veća ako banka odobrava kredite klijentima koji maksimalno obavljaju plaćanja obveza unutar depozitnog sustava banke, nego ako sredstva usmjerava klijentima koji depozite drže u drugim bankama. To se može ilustrirati obračunom kamate za jednu godinu na pojednostavljenom primjeru multiplikacije.

Pretpostavlja se da banka prikupi inicijalni iznos depozita u visini 1.000 kuna s rokom povrata jednokratno nakon pet godina uz godišnju kamatnu stopu od 5%. Banka će od prikupljenih 1.000 kuna izdvojiti obveznu pričuvu po stopi od 17% (170) i pričuvu likvidnosti, npr. po stopi od 1% (10), a preostalih 820 kuna sredstava uložila bi u kreditne plasmane koji nose 7% kamate godišnje i to zajmotražiteljima koji su njezini klijenti - deponenti koji se u poslovanju maksimalno pridržavaju poslovne politike banke usmjerene učinkovitoj multiplikaciji. Od plasiranih 820 kuna pretpostavlja se da bi približno 40% sredstava (328 kuna) bio odljev u gotovinu, plaćanje poreza, doprinosa, carina i drugih isplata koje bi značile odljev sredstava iz sustava banke, a 60% sredstava ili 492 kune bilo bi zadržano u depozitnom sustavu banke i poslužilo bi za daljnje odobravanje kredita, odnosno multiplikaciju depozita i kredita.

Nakon završenog procesa multiplikacije banka bi, prema podacima iz tablice 1, kreirala dodatne depozite u svoti od 968,50 kuna i odobrila sveukupno 1.614,17 kuna kredita.

Pod pretpostavkom da banka naplaćuje 7,00% kamate na odobrene kredite i prima 0,75% na izdvojenu obveznu pričuvu, te plaća 5,00% kamate na inicijalna sredstva - dugoročni depozit i 0,50% na depozite po viđenju na žiro-računima svojih deponenata, a to su upravo prosječne kamatne stope u bankama u 2007. godini, tada bi **učinci na račun dobiti i gubitka izračunani na godišnjoj razini** bili:

Prihodi:

- kamate na kredite ..... 1.614,17 x 7,00% = 112,99 kuna
  - kamate na obveznu pričuvu ..... 334,65 x 0,75% = 2,51 kuna
- 115,50 kuna

Rashodi:

- kamate na inicijalni depozit ..... 1.000,00 x 5,00% = 50,00 kuna
  - kamate na kreirane depozite po viđenju ..... 968,50 x 0,50% = 4,84 kuna
- 54,84 kuna

Pozitivna razlika ..... 115,50 – 54,84 = 60,66 kuna

Pozitivna razlika - zarada samo na razlici kamatnih prihoda i rashoda je 60,66 kuna računajući na godišnjoj razini, za razdoblje od jedne godine i nju bi trebalo uvećati za razne naknade koje banka naplaćuje na odobrene kredite, primjerice za obradu kreditnog zahtjeva, za evidentiranje plasmana itd.

Ako bi banka od prikupljenog inicijalnog depozita u visini 1.000 kuna izdvojila obveznu pričuvu i pričuvu likvidnosti 180 kuna, a preostalih 820 kuna uložila u kreditne plasmane koji također nose 7,00% kamate godišnje, ali zajmotražitelji su poduzeća koja nisu klijenti te

banke, već depozite i poslovanje vode kod drugih banaka, tada bi učinci na godišnjoj razini bili posve drugačiji.

Prihodi:

- kamata na kredite	820,00	x	7,00%	=	57,40	kuna
- kamata na obveznu pričuvu	170,00	x	0,75%	=	1,28	kuna

						58,68 kuna

Rashodi:

- kamata na inicijalni depozit	1.000,00	x	5,00%	=	50,00	kuna
					-----	

Pozitivna razlika	58,68	–	50,00	=	8,68	kuna
--------------------------------	-------	---	-------	---	------	------

Bez obzira što se može raspravljati o visini primijenjenih kamatnih stopa na prikupljeni inicijalni depozit, odobrene kredite i kreirane depozite, o brzini multiplikacije i o sposobnosti da gospodarski subjekti - zajmotražitelji provode poslovnu politiku banke usmjerenu prema učinkovitoj multiplikaciji, nedvojbeno je da već obračun na razini jedne godine, ma koliko god bio pojednostavljen, ukazuje na značajne razlike u pozitivnim učincima koje ima ulaganje sredstava banke u plasmane svojim klijentima u odnosu na kreditiranje države ili gospodarskih subjekata koji poslovanje vode u drugim bankama.

To se može potvrditi i podacima da bi banka u prethodnom primjeru, upravo zahvaljujući multiplikativnim učincima na poslovanje, mogla prihvatiti odobravanje kredita svojim klijentima, čak i u slučaju da po tim plasmanima ostvaruje prinos po stopi od minimalno 3,78%. Pritom bi ostvarila sveukupnu zaradu na godišnjoj razini jednaku kao da je odobrila kredite po stopi od 7,00% državi ili poduzećima koji nisu njezini klijenti. Iz navedenog proizlazi da multiplikacija kredita i depozita omogućava banci vođenje vrlo prilagodljive kamatne politike, a to znači da prema potrebi može smanjiti opću razinu aktivnih kamatnih stopa odnosno povisiti razinu pasivnih kamatnih stopa i na taj način poboljšati svoju tržišnu poziciju.

Također treba imati u vidu da kreditiranjem gospodarskih subjekata - svojih klijenata banka ne ostvaruje samo pozitivne učinke multiplikacije, već ona **uspostavlja odnosno održava poslovni odnos** s njima. Za očekivati je da će klijenti banke držati kunske i devizne depozite na računima matične banke, da će putem nje obavljati domaći i međunarodni platni promet, koristiti ne samo kratkoročne i dugoročne kredite, već i garancije, avale i ostale bankovne usluge i da će zaposlenici poduzeća – zajmotražitelja primati plaće putem tekućih računa kod te banke, koristiti stambene, potrošačke i druge kredite te razne bankovne usluge, što će sve pozitivno djelovati na potpunije korištenje kapaciteta banke, jačanje njezinog potencijala, jednostavnije održavanje likvidnosti i bolju profitabilnost poslovanja.

2.3. Osnovni čimbenici multiplikacije

Obim i brzina multiplikacije depozita i kredita, odnosno povećanja financijskog i kreditnog potencijala banke zavisi, ne samo od visine i strukture njezinih izvora, već i od (a) niza vanjskih činitelja na koje banka ne može utjecati, ali ih treba poznavati i njima se u poslovanju prilagođavati te (b) od politike plasmana prikupljenih i pribavljenih sredstava, odnosno kreditne politike banke.

Vanjski čimbenici

Najznačajniji **vanjski činitelji** koji djeluju na obim i brzinu multiplikacije kredita i depozita su:

- politika središnje banke u određivanju visine i načina obračuna obvezne pričuve i pričuve likvidnosti banaka;
  - kreditna politika središnje banke koja se provodi utvrđivanjem načina odobravanja lombardnih kredita, kredita za likvidnost i sl.;
  - politika kamatnih stopa i naknada središnje banke kojom se sredstva po osnovi kamate na date kredite bankama "izvlače" iz bankovnog sustava;
  - kupovina i prodaja vrijednosnih papira središnje banke;
  - kupovina i prodaja deviznih sredstava od strane središnje banke;
  - propisivanje usklađivanja valutne strukture izvora i plasmana banaka;
  - ograničavanje mogućeg rasta plasmana i ukupne rizične aktive banaka itd.
- Navedenim mjerama središnja banka djeluje na visinu inicijalnih impulsa multiplikacije, kao i veličinu i brzinu kreditne multiplikacije.

Politika plasmana banke

Veći obim i brzinu multiplikacije kredita i depozita postići će svaka banka za sebe i odgovarajućom politikom plasmana. Ta politika treba biti zasnovana na sljedećim postavkama:

1. Banka treba dati prednost odobravanju kredita kojima se financiraju profitabilni poslovi i klijenti s pozitivnim i visokoakumulativnim poslovanjem i koji imaju brzi obrt kapitala.

2. Banka treba davati kratkoročne i dugoročne kredite za različite namjene, ali to trebaju biti krediti koji se stvarno otplaćuju, a ne prolongiraju ili otpisuju, klijentima koji racionalno gospodare sredstvima i u stanju su plaćati kamatu i naknade, klijentima koji maksimalno zatvaraju robno-novčane tokove unutar sustava banke, kao i klijentima koji svoje domaće i međunarodno poslovanje obavljaju putem matične banke.

3. Prilikom odobravanja kredita banka treba poštivati tržišne kriterije u selekciji klijenata između onih koji mogu i trebaju poslovati i onih koji nemaju zdravu perspektivu poslovanja.

4. Odgovarajuća kamatna i tarifna politika kao i obračun i naplata, a ne pripisivanje kamata, omogućava banci pozitivno poslovanje, stvara višak likvidnih sredstava i daje mogućnost za kreditnu ekspanziju.

5. Provođenje drugačije politike, kao što bi npr. bilo odobravanje kredita koji se nikad ne vraćaju, klijentima koji posluju s gubitkom i koji kunsko i devizno poslovanje ne uključuju u depozitni sustav banke, pretvaranje dospjelih obveza po osnovi glavnice, kamate i naknada u plasmane s dugim rokovima vraćanja itd. dovodi banku do nelikvidnosti i nesolventnosti, i što je najgore u fazu započinjanja negative multiplikacije kredita i depozita, fazu smanjenja financijskog i kreditnog potencijala, odnosno u stagnaciju.

Na temelju izloženog proizlazi:

- svaka banka treba maksimalno provoditi aktivnosti u vezi mobilizacije sredstava domaćih i stranih fizičkih i pravnih osoba nastojeći pri tom poboljšati njihovu ročnu strukturu, te

- u politici plasmana treba voditi računa o vraćanju danih kredita i naplati kamate, ali i davati prednost zajmotražiteljima koji, uz poštivanje poslovne politike banke, svojim poslovanjem daju pozitivne impulse multiplikaciji kredita i depozita.

Samo uz takve pretpostavke poslovanje banke može imati kontinuiran rast, biti sigurno i stabilno, odnosno banka kao institucija obavljat će ulogu uspješnog financijskog posrednika u gospodarstvu, odnosno cjelokupnom društvu.

3. Kreditna politika hrvatskih banaka i multiplikacija

Kreditni plasmani su najveći i najznačajniji oblik ulaganja sredstava jer naplatom aktivne kamate banke ostvaruju kamatne prihode, a neto kamatni prihodi čine u 2006. godini približno 70% ukupnih prihoda banaka.¹

U tablici 2 i grafikonu 1 prikazana je visina i struktura kreditnih plasmana (stanje kredita) domaćim fizičkim i pravnim osobama uključujući središnju i lokalnu državu, kako bi se uočile promjene u kreditnoj politici banaka u razdoblju od 2000. do 2006. godine.

Tablica 2.

Ukupna aktiva i distribucija kredita poslovnih banaka prema institucionalnim sektorima u razdoblju od 2000. do 2006. godine

Na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

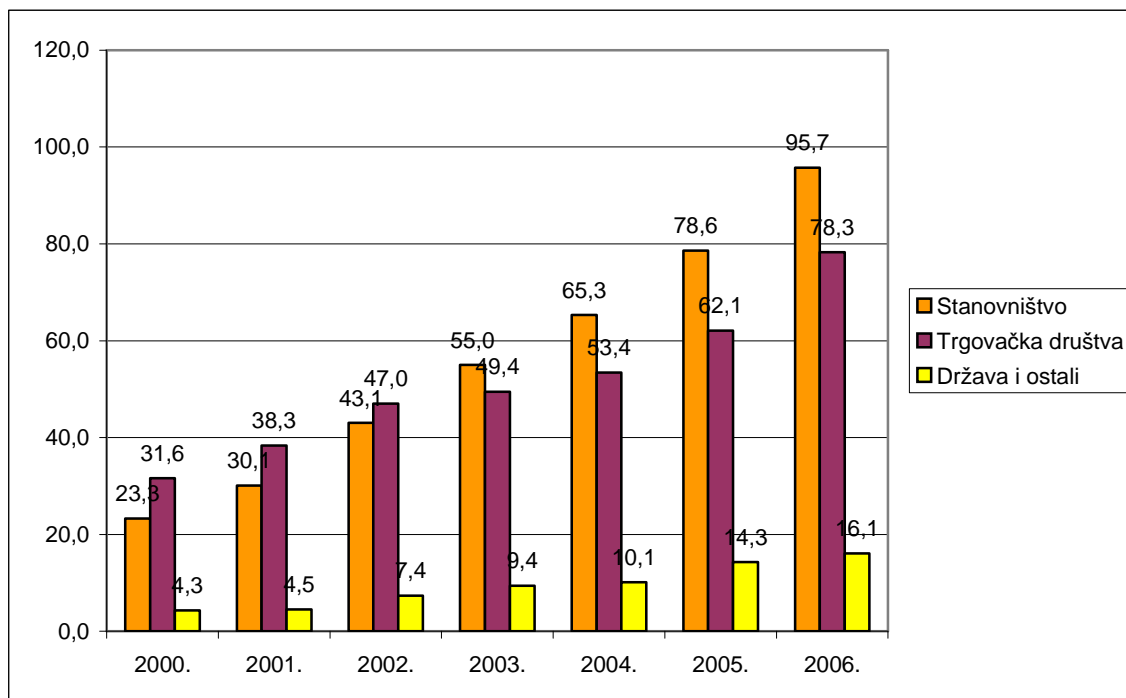
Godina	Aktiva	Kreditni	Udio kredita	S t r u k t u r a k r e d i t a			
				Ukupno	Poduzeća	Stanovništvo	Država i ostali
2.000.	109.049	59.194	52,3	100,0	53,4	39,4	7,2
2.001.	142.606	72.942	51,1	100,0	52,5	41,3	6,2
2.002.	165.622	97.452	58,8	100,0	48,2	44,2	7,6
2.003.	195.278	113.852	58,3	100,0	43,4	48,3	8,3
2.004.	225.546	128.774	57,1	100,0	41,4	50,7	7,9
2 005.	255.320	154.930	60,7	100,0	40,1	50,7	9,2
2.006.	299.258	190.125	63,5	100,0	41,2	50,3	8,5

Izvor: HNB (2000) Bilten, br. 55, str. 34. i HNB (2007) Bilten, br. 123, str. 26.

¹ HNB (2007) Godišnje izvješće za 2006. godinu, str.114

Grafikon 1.

Visina kredita banaka prema institucionalnim sektorima u razdoblju od 2000. do 2006. godine, u mlrd. kuna

Izvor: HNB (2000.) Bilten, br. 55, str. 34. i HNB (2007) Bilten, br. 123, str. 26.

Iz grafikona je vidljivo da su:

- kreditni plasmani najznačajniji dio ulaganja sredstava banaka i njihov udio u ukupnoj aktivni banaka povećava se iz godine u godinu, od 52,3% u 2000. na 63,5% u 2006. godini;

- u promatranom razdoblju ukupni krediti povećani od 59,2 mlrd. na 190,1 mlrd. ili 3,2 puta, ali su krediti stanovništvu imali znatno brži rast, i to gotovo 4,1 puta, nego krediti trgovačkim društvima koji su povećani nešto manje od 2,5 puta;

- u strukturi odobrenih kredita u 2000. godini najznačajniji su bili krediti poduzećima, odnosno trgovačkim društvima i to s udjelom 53,4%, znatno manji udio imali su krediti stanovništvu, samo 39,4%, a minimalni udio, i to 7,2%, udio je kredita središnjoj i lokalnoj državi te ostalim subjektima;

- u narednim godinama udio kredita trgovačkim društvima postupno se smanjivao i u 2006. godini iznosi samo 41,2% ukupnih kredita, udio kredita stanovništvu sve se više povećavao i dosegao je razinu od čak 50,3%, dakle preko polovine ukupnih kredita, dok se udio kredita državi i ostalim subjektima neravnomjerno mijenjao i u 2006. godini iznosi 8,5% od ukupnih kredita.

Kreditna politika banaka zadnjih nekoliko godina uglavnom je usmjerena prema stanovništvu, a to potvrđuju i podaci o godišnjem porast kredita poslovnih banaka prema institucionalnim sektorima u razdoblju od 2000. do 2006. godine

Podaci u tablici 2 ukazuju na vrlo neravnomjeran godišnji porast kreditnih plasmana. Tako su ukupni krediti povećani u 2000. u odnosu na prethodnu 1999. godinu za 5,4 mlrd., da bi u 2001. to povećanje bilo više nego dvostruko i to 13,7 mlrd., a u 2002. čak 24,5 mlrd. U narednim godinama godišnji porast je nešto umjereniji, ali također značajan, i to u 2003. 16,4 mlrd., u 2004. 14,9 mlrd., u 2005. godini 26,2 mlrd., a u 2006. godini vrlo visokih 35,2 mlrd.

No, analizirajući strukturu godišnjeg povećanja ukupnih kredita primjetna je snažna orijentacija banaka u kreditnoj politici prema stanovništvu. To je razvidno iz podataka da od povećanja ukupnih kredita glavninu čine krediti stanovništvu i to 74,3% u 2000., 49,6% u 2001., 52,8% u 2002., 72,7% u 2003., 68,9% u 2004., 50,8% u 2005. i 48,6% u 2006. godini, a znatno manje i s vrlo promjenjivim udjelom krediti poduzećima - trgovačkim društvima, krediti središnjoj i lokalnoj državi i ostalim subjektima. K tome treba dodati, da su od odobrenih kredita stanovništvu u prosjeku samo 32 do 38% krediti za stambenu izgradnju², neznatno potrošački i gotovinski krediti, a najvećim dijelom krediti za kupnju automobila i druge uvozne robe.

Dakle, u razdoblju od 2000. do 2006. godine došlo je do relativnog smanjenja kreditnog financiranja gospodarstva, odnosno do intenzivnijeg kreditiranja stanovništva, i to najvećim dijelom za kupnju uvoznih proizvoda i potrošnju stanovništva. Jača orijentacija na kreditiranje stanovništva i relativno slabije financijsko praćenje trgovačkih društava donijelo je hrvatskim bankama značajne koristi. Međutim, kreditnu politiku banaka treba promatrati ne samo sa stajališta ostvarivanja kratkoročnih koristi, već znatno šire, odnosno potrebno je utvrditi dugoročne ciljeve.

3.1. Obilježja kreditne politike hrvatskih banaka

Sporiji rast danih kredita trgovačkim društvima i brži rast kredita stanovništva posljedica je orijentacije banaka da se u svom poslovanju maksimalno drže načela sigurnosti i profitabilnosti ulaganja, uz uredno održavanje likvidnosti.³

Poboljšanje kvalitete aktive banaka

Temeljem ocjene boniteta i kreditne sposobnosti dužnika te procjene kvalitete i utrživosti primljenih instrumenata osiguranja naplate potraživanja banke svako pojedino potraživanje kao i potencijalnu obvezu (garanciju, jamstvo, aval, akreditiv s odloženim polaganjem pokrića i sl.), redovito mjesečno, odnosno najkasnije kvartalno, procjenjuju i razvrstavaju u rizične skupine i oblikuju rezerve za identificirane ili poznate gubitke⁴. Tako razvrstani plasmani, potencijalne obveze i ostala potraživanja banaka pokazuju kvalitetu njihove aktive (tablica 3).

---

² Prema: HNB (2007.) Bilten, br. 123, str. 26.

³ Održavanje likvidnosti bitan je preduvjet rada banaka. Likvidnost banke znači sposobnost podmirivanja dospjelih obveza prema deponentima, obveza prema zajmotražiteljima po odobrenim kreditima kao i izvršavanje raznih naloga klijenata. Nelikvidna banka ne samo da ne može izvršavati svoje dospjele obveze, već ona «blokira» poslovanje svojih deponentata koji u takvoj banci ne mogu raspolagati svojim kuskim i deviznim sredstvima i tako obavljati plaćanja u domaćem i međunarodnom platnom prometu.

⁴ Odluka o klasifikaciji plasmana i potencijalnih obveza banaka (NN,17/03, 149/05 i 74/06)

Tablica 3.**Struktura plasmana banaka po rizičnim skupinama u razdoblju od 2000. do 2006. godine**

Na kraju razdoblja, u postocima

Plasmani	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
1. Potpuno nadoknadivi plasmani	90,5	92,7	94,1	94,9	95,4	96,0	96,8
2. Djelomično nadoknadivi plasmani	5,6	4,4	3,5	3,5	2,8	2,5	2,0
3. Nenadoknadivi plasmani	3,9	2,8	2,3	1,6	1,8	1,5	1,2
U k u p n o	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Izvor: HNB (2003.) Godišnje izvješće za 2002., str. 91.

HNB (2007.) Godišnje izvješće za 2006., str. 113.

Udio potpuno nadoknadivih plasmana postupno se povećava, od 90,5% u 2000. na 96,8% u 2006. godini, a djelomično nadoknadivih i nenadoknadivih plasmana se smanjuje, što znači da se kvaliteta aktive banaka iz godine u godinu poboljšava.

Isto tako, omjer ukupnih rezervacija, kao zbroj rezervacija za identificirane gubitke i rezervacija za neidentificirane gubitke, prema ukupnim plasmanima smanjuje se od 2000. godine pa na dalje (8,2% u 2000., 6,2% u 2001., 5,0% u 2002., 4,1% u 2003., 3,7% u 2004., 3,2% u 2005. i 2,6% u 2006. godini)⁵.

Postupno poboljšanje kvalitete aktive banaka potvrđuje činjenicu da banke prilikom odobravanja kredita sve više vode računa o bonitetu i kreditnoj sposobnosti zajmotražitelja i kvaliteti instrumenata osiguranja naplate potraživanja. Međutim, do poboljšanja kvalitete aktive došlo je i radi veće orijentacije banaka na kreditiranje stanovništva. Naime iz prakse je poznato da su građani, bez obzira što vlada opće mišljenje da su oni prezaduženi i da im je kreditni kapacitet iskorišten, jer koncem mjeseca prosinca 2006. duguju bankama prosječno 21.542 kuna po stanovniku, što je približno 22% više nego krajem 2005. godine⁶, uredniji u otplati kredita od trgovačkih društava i drugih pravnih osoba.

Profitabilnost poslovanja banaka

Jača orijentacija na kreditiranje stanovništva u odnosu na trgovačka društva bankama je donijelo veću sigurnost u naplati, smanjenje potrebnih rezervacija za loše plasmane i veće kamatne prihode. Naime rezerviranja za loše plasmane provode se kao dodatni rashodi u računu dobiti i gubitka i njihovo smanjivanje poboljšava financijski rezultat banaka. Isto tako krediti stanovništvu odobravaju se po višim kamatnim stopama u odnosu na kredite trgovačkim društvima⁷, pa su i kamatni prihodi zato veći u onim bankama koje više odobravaju kredite stanovništvu. Zaradu banaka najbolje ilustrira grafikon 2.

⁵ Prema: HNB (2003.) Godišnje izvješće za 2002., str. 91. i HNB (2007.) Godišnje izvješće za 2006., str. 113.

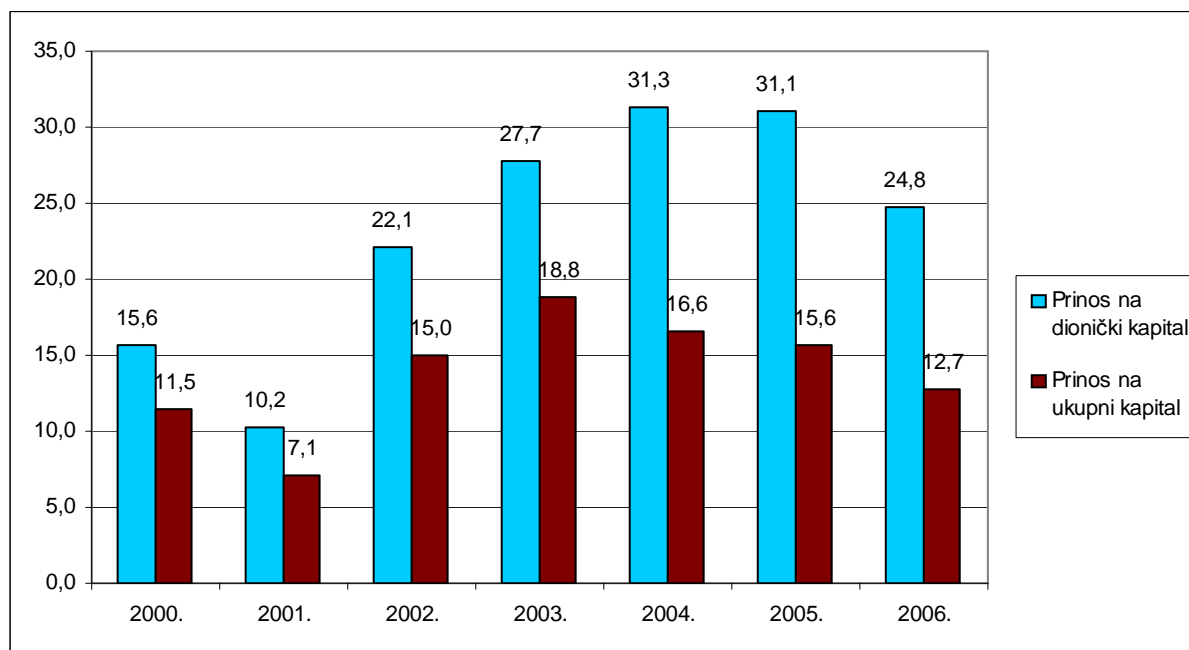
⁶ Izračunato prema: HNB (2007.) Bilten, br. 123, str. 23.

⁷ Tako su primjerice u mjesecu prosincu 2006. godine kamatne stope na novoodobrene kunske kratkoročne kredite bile trgovačkim društvima 6,75% i stanovništvu 11,84%, a na kunske dugoročne kredite trgovačkim društvima 5,86% i stanovništvu 9,44%. Kamatne stope na odobrene kredite uz valutnu klauzulu nešto su niže i to na kratkoročne kredite trgovačkim društvima 6,29% i

Grafikon 2.

Dobit nakon oporezivanja prema prosječnom dioničkom i ukupnom kapitalu banaka u razdoblju od 2000. do 2006. godine

U postocima

Izvor: Izračunato na temelju podataka iz: HNB (2007.) Godišnje izvješće za 2006., str. 114.

Stope prinosa na dionički i ukupni kapital vrlo su visoke i omogućuju isplate značajnih dividendi dioničarima.

Ostvarene stope prinosa na kapital ukazuju na politiku banaka koje u uvjetima snižavanja opće razine aktivnih i pasivnih kamatnih stopa: (1) permanentno smanjuju pasivne kamatne stope na depozite, (2) maksimalno zadržavaju (sve dok ih konkurencija na to ne prisili) više kamatne stope na kredite te (3) preferiraju odobravanje kredita stanovništvu uz više kamatne stope.

Uredna likvidnost

Porast financijskog potencijala banaka, ozbiljnija ocjena kreditne sposobnosti zajmotražitelja, ali i urednija naplata plasmana, uz ostale čimbenike, djelovali su na dobru likvidnost banaka u razdoblju od 2000. do 2006. godine. Likvidnost bankovnog sustava može se ocijeniti na temelju indikatora koje objavljuje HNB u mjesečnim biltenima (tablica 4).

---

stanovništvu 8,30%, a na dugoročne kredite trgovačkim društvima 6,21% i stanovništvu 6,22% godišnje. Prema: HNB (2007.) Bilten, br. 123, str. 36 i 37.

Tablica 4.**Indikatori likvidnosti poslovnih banaka u razdoblju od 2000. do 2006. godine,
prosječna dnevna stanja i stope u mjesecu prosincu**

U milijunima kuna i postocima

Godina	Slobodna novčana sredstva	Stopa primarne likvidnosti (u%)	Korišteni sekundarni izvori likvidnosti	Blagajnički zapisi HNB-a	Riznički zapisi
2000.	11.360,2	3,32	80,1	2.496,0	2.095,8
2001.	18.041,8	3,23	2,6	2.656,2	3.457,2
2002.	11.623,0	3,53	0,6	4.966,0	4.356,6
2003.	21.013,0	0,98	501,6	4.316,0	3.073,2
2004.	27.621,6	2,64	0,0	0,0	4.581,7
2005.	21.165,9	0,96	0,2	0,0	4.163,3
2006.	21.079,9	0,83	0,0	0,0	5.993,7

Napomena:

- Slobodna novčana sredstva u kunama su ukupna (kunska i devizna) novčana sredstva banaka (na računima za namirenje i u blagajnama) umanjena za minimalno prosječno stanje na računima za namirenje i u blagajnama, propisano instrumentima HNB-a.

- Stopa primarne likvidnosti je postotni udjel mjesečnoga prosjeka dnevnih stanja slobodnih novčanih sredstava u kunama u mjesečnom prosjeku dnevnih stanja depozita koji čine osnovicu za obračun obvezne pričuve.

Izvor: HNB (2006.) Bilten, br. 112, str. 35.

Podaci u tablici 4 ukazuju da se likvidnost bankovnog sustava od 2000. pa dalje značajno poboljšava iz godine u godinu, a što pokazuje visoka razina slobodnih novčanih sredstava, visoka razina upisanih blagajničkih zapisa HNB-a u razdoblju od 2000. do 2003. godine, sve veći iznosi upisanih rizničkih zapisa Ministarstva financija Republike Hrvatske te gotovo neznatne svote korištenih sekundarnih izvora likvidnosti.

Politika plasmana ostvarenih novih domaćih i inozemnih izvora bila je dosta neujednačena, usmjerena najvećim dijelom prema stanovništvu i orijentirana pretežito na kratkoročne ciljeve: odobriti što više kredita, povećati tržišni udio i ostvariti što veću zaradu. Pritom treba naglasiti da su:

- poslovne banke uredno održavale svoju likvidnost;
- poboljšale kvalitetu svoje aktive povećavajući udio potpuno nadoknadivih i smanjujući udio djelomično nadoknadivih i nenadoknadivih u ukupnim plasmanima;
- smanjile omjer rezervacija za identificirane i neidentificirane rizike prema ukupnim plasmanima i time poboljšale financijski rezultat;
- preferirajući odobravanje kredita stanovništvu, uz više kamatne stope u odnosu na kredite trgovačkim društvima, banke su ostvarile iznimno visoke zarade iskazane kao dobit poslije oporezivanja prema dioničkom kapitalu i prema ukupnom kapitalu;
- dioničari - inozemni investitori⁸ mogu biti zadovoljni stopama prinosa na uložena sredstva u kapital banaka (dionički, ali i dopunski) kao i na činjenicu da su kreditna sredstva iz inozemstva vrlo uspješno «oplođena» na hrvatskom financijskom tržištu po stopama znatno višim nego u domicilnim zemljama.

⁸ Krajem 2006. godine udio aktive banaka u potpunom ili pretežito stranom vlasništvu u ukupnoj aktivi bankovnog sustava je 90,8%. Prema: HNB (2007.) Godišnje izvješće za 2006., str.104.).

3.2. Prijedlozi promjene politike plasmana

Banke imaju vrlo važnu funkciju u ostvarivanju ekonomske politike zemlje jer one mobiliziraju slobodna novčana sredstva fizičkih i pravnih osoba u zemlji i inozemstvu kako bi financirale tekuću proizvodnju i razvoj gospodarstva, ali i unaprjeđenje gospodarske djelatnosti, stambenu izgradnju i potrošnju stanovništva. Banke pritom vode računa o sigurnosti ulaganja jer one posluju pretežito s tuđim sredstvima, uredno održavaju likvidnost poslovanja i kao dionička društva - samostalni tržišni subjekti ostvaruju dobit.

Kratkoročno promatrajući svaka banka nastoji (a) pridobiti najbolje klijente, (b) odabrati i obaviti najprofitabilnije poslove i (c) ostvariti što veću zaradu.

Dugoročno promatrajući banka bi trebala pridobiti što veći broj klijenata, i to deponenata, zajmotražitelja i drugih korisnika bankovnih usluga, a zatim financiranjem njihovog tekućeg poslovanja i razvoja jačati im financijsku snagu i tako povećavati svoju depozitnu osnovu. Uključivanjem što većeg broja klijenata u svoje kreditno i depozitno poslovanje sustavom multiplikacije kredita i depozita banka će na razlici između aktivnih kamatnih stopa na novoodobrene kredite i pasivnih kamatnih stopa na kreirane dodatne depozite dugoročno ostvarivati zaradu neusporedivo veću od zarade na primjerice date kredite za kupnju uvoznih proizvoda i slične poslove. Politika kreditnih plasmana banaka treba biti dugoročno prepoznatljiva, transparentna i kontinuirana, a ne posljedica trenutnog prilagođavanja uvijek nekim novonastalim i izvanrednim situacijama, odnosno posljedica težnje za maksimalnom zaradom u kratko vrijeme. U tom bi smislu svaka banka trebala utvrditi dugoročnu politiku plasmana što znači od planiranih novih, depozitnih i nedepozitnih izvora, odnosno povećanja financijskog potencijala:

- odrediti proporciju plasmana koje će usmjeriti za financiranje tekuće proizvodnje i proporciju plasmana za financiranje razvoja trgovačkih društava koja se prvenstveno bave proizvodnjom robe i usluga za domaće tržište i izvozom robe i usluga na međunarodno tržište, kako bi multiplikacijom kredita i depozita jačala svoju depozitnu osnovu, povećala tržišni udio, te ostvarila dodatnu zaradu;

- odrediti proporciju plasmana poduzećima za ulaganja u razvojne projekte usmjerene izvozu roba i usluga koji bi se financirali inozaduženjima;

- odrediti proporciju plasmana državi i republičkim institucijama i javnim poduzećima za premošćenje likvidnosti i financiranje razvojnih projekata;

- odrediti proporciju plasmana stanovništvu za financiranje stambene izgradnje, unaprjeđenje gospodarske djelatnosti, nabavu trajnih potrošnih dobara i potrošnju;

- odrediti proporciju i razinu sredstava u obliku inozemne aktive potrebnu za obavljanje platnog prometa s inozemstvom, eventualne kolaterale za primljene kredite, devizne rezerve likvidnosti, kreditiranje inozemnih fizičkih i pravnih osoba i druge namjene.

Bez obzira na razlike između pojedinih banaka, na razini bankovnog sustava opća struktura novih kreditnih plasmana trebala bi biti takva da od novih raspoloživih izvora minimalno 70% sredstava bude usmjereno poduzećima - trgovačkim društvima, maksimalno 20% stanovništvu i do 10% središnjoj i lokalnoj državi te ostalim zajmotražiteljima. Na taj bi se način, više nego do sada, poticalo financiranje razvoja i tekuće proizvodnje gospodarskih subjekata, a smanjilo financiranje potrošnje stanovništva zasnovane na uvozu stranih proizvoda, što bi zasigurno djelovalo na veći rast bruto domaćeg proizvoda Republike Hrvatske.

4. Zaključak

(1) Multiplikacija kredita i depozita kao bankovni fenomen omogućava svakoj banci posebno, a i cjelokupnom bankovnom sustavu, na temelju inicijalnog priljeva sredstava kreiranje dodatnih depozita i odobravanje novih kredita i na taj način ne samo jačanje banke, već i brže, bolje i jednostavnije odvijanje procesa reprodukcije u gospodarstvu za koji je potreban odgovarajući transakcijski novac.

(2) Poznavanje relevantnih činitelja koji djeluju na veličinu i brzinu multiplikacije kredita i depozita, bilo da su oni eksterne naravi na koje se ne može djelovati, bilo da su to činitelji koji djeluju na visinu i strukturu bančnih izvora ili su to činitelji koji djeluju na visinu i strukturu bančnih plasmana, omogućava banci sagledavanje njihovih obilježja i zavisnosti, prilagođavanje svog djelovanja zadanim parametrima, kao i utvrđivanje poslovne politike u vezi mobilizacije sredstava i poslovne politike u segmentu usmjeravanja sredstava.

(3) Fenomen multiplikacije kredita i depozita svaka banka treba sagledati za sebe u kontekstu svoje poslovne politike i ukupne gospodarske politike, a zatim ga maksimalno iskoristiti za razvoj i jačanje vlastitog poslovanja i poslovanja svojih klijenata.

(4) Hrvatske banke su se nakon 2000. godine snažno orijentirale na kreditiranje stanovništva, a smanjile intenzitet kreditnog praćenja trgovačkih društava što im je donijelo visoku zaradu jer su kamatne stope na plasmane stanovništvu znatno veće od kamatnih stopa na plasmane trgovačkim društvima, ali su i poboljšale kvalitetu svoje aktive smanjenjem omjera rezervacija za identificirane i neidentificirane gubitke prema ukupnim plasmanima kao i povećanjem udjela potpuno nadoknadivih plasmana u ukupnim plasmanima.

(5) Ocjenjujući kreditnu politiku hrvatskih banaka može se reći da je bila vrlo neujednačena i orijentirana prema kratkoročnim ciljevima (odobriti što više kredita građanima i pritom dobro zaraditi), a izostali su pozitivni učinci politike kreditnih plasmana na poslovanje gospodarskih subjekata.

(6) Kreditnu politiku, odnosno politiku plasmana sredstava banaka trebalo bi promijeniti i snažnije orijentirati prema ostvarivanju dugoročnih ciljeva na način da poslovne banke utvrde proporciju financiranja tekuće proizvodnje i razvoja poduzeća (minimalno 70% novih izvora), proporciju financiranja stanovništva (maksimalno 20% novih izvora) i proporciju financiranja središnje i lokalne države (maksimalno 10% novih izvora) vodeći računa da većim kreditnim praćenjem gospodarstva i sustavom multiplikacije kredita i depozita dugoročno ostvaruju jačanje svojeg financijskog potencijala i zarade.

LITERATURA

- Ćirović, M. (1982.) Monetarno-kreditni sistem, Savremena administracija, Beograd.
- Dimitrijević, D. (1981.) Monetarna analiza, Institut zaštite na radu, Niš.
- Dvornik, I. (1980.) Novac i novčana politika, Liburnija; Školska knjiga, Rijeka; Zagreb.
- Jurman, A. (2005.) O politici plasmajev hrvaških bank, «Bančni vestnik», revija za denarništvo in bančništvo, broj 4 i broj 5, Združenje bank Slovenije, Ljubljana.
- Jurman, A. (2007.) Multiplikacija kredita i depozita – čimbenik rasta financijskog potencijala i profitabilnosti banaka, Zbornik radova “Aktualna financijska problematika” sa znanstvene konferencije Katedra za financije ekonomskih fakulteta Hrvatske, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek.
- Kindwell, D. S. at al. (2003.) Financial Institutions, Markets and Money, John Wiley & Sons, Inc. New York

- Koch, T. W. (1992.) Bank Management, The Dryden Press, Orlando, Florida
- Ribnikar, I. (2000.) Novac i novčana politika, prijevod, Fakultet ekonomije i turizma «Dr. Mijo Mirković», Pula.
- Reed, Cotter, Gill, Smith (1976.) Commercial Banking, Prentice Hall, Inc. Englewood Cliffs, New Jersey.
- Rose, S. P. (2003.) Menadžment komercijalnih banaka, Mate d.o.o., Zagreb.
- Saunders, A. (2000.) Financial Institutions Management, Irwin McGraw-Hill, Boston.
- Simpson, Th.(1976.) Money, Banking and Economic Analysis, Prentice Hall Inc., Englewood Cliffs, New Jersey.
- Sinkey, J.F. (1992) Commercial bank Financial Management in the Financial - Services Industry, Macmillan, New York
- Odluka o klasifikaciji plasmana i potencijalnih obveza banaka (Nar. nov., br. 17/03, 149/05 i 74/06)
- Hrvatska narodna banka (2003.) Godišnje izvješće za 2002.
- Hrvatska narodna banka (2007.) Godišnje izvješće za 2006.
- Hrvatska narodna banka, (2000.) Bilten br. 55.
- Hrvatska narodna banka (2007.) Bilten br. 123.

KREDITNA POLITIKA POSLOVNIH BANAKA U FUNKCIJI UČINKOVITE MULTIPLIKACIJE KREDITA I DEPOZITA

SAŽETAK

U radu se definira pojam i analiziraju osnovna obilježja multiplikacije kredita i depozita kao procesa u kojem banke odobravanjem kredita svojim deponentima kreiraju dodatne depozite. Poznavanje relevantnih vanjskih i internih čimbenika multiplikacije, a najvažnija je kreditna politika, podloga je svakoj banci za utvrđivanje i provođenje učinkovite multiplikacije. Politika plasmana hrvatskih banaka zadnjih nekoliko godina bila je pretežito orijentirana na odobravanje kredita stanovništvu. Banke su na taj način uspješno ostvarivale kratkoročne ciljeve poslovanja jer su povećale kvalitetu svoje aktive, ostvarivale iznimno dobru zaradu i uredno održavale likvidnost. Autor predlaže promjene kreditne politike u smislu jače orijentacije na kreditiranje trgovačkih društava jer će se tako ostvarivati, više nego do sada, pozitivni učinci multiplikacije kredita i depozita, a to su jačanje financijskog i kreditnog potencijala i dodatna zarada, što bi trebali biti i dugoročni ciljevi poslovne politike hrvatskih banaka.

JEL: G21

Ključne riječi: depozit, kredit, multiplikacija kredita i depozita, kreditna politika